

Frans Timmermans, první místopředseda Evropské komise.
Projev na vzpomínkovém setkání v hotelu InteContinental v Praze dne 1. března 2017
u příležitosti 40. výročí schůzky Jana Patočky, mluvčího Charty 77,
s nizozemským ministrem zahraničí Maxem van der Stoelem.

Děkuji za slovo a musím se omluvit, že neumím česky.

Musím říci, že je to pro mne velká čest být zde dnes za přítomnosti předsedy vlády, ministrů, bývalého ministra a zvláště členů rodiny Jana Patočky a Maxe van der Stoela, přesně čtyřicet let po oné historické události. Těm, kdo to neví, musí říci, že Max van der Stoel byl mým politickým otcem. Pracoval jsem s ním po mnoho let. Když byl vysokým komisařem pro národnostní menšiny, mnoho let jsme spolu jezdili do všech částí Evropy a on mne všemu učil. Jen zřídka může mít člověk takové štěstí jako já, že mu obr dovolí stát na svých ramenou.

Setkání s Janem Patočkou bylo něco, co si Max v sobě podržel po celý zbytek života. Bylo to něco, co ho udržovalo v pochybnosti, zda se rozhodl správně, když to mělo za následek takový tragický konec. Vždy cítil část viny. Nerad o tom hovořil, ale někdy přece, a vybavoval si každé jednotlivé slovo, které si na tom setkání vyměnili. Pamatuji si – a to je něco, co bych vám chtěl dnes říci –, že když jsem ho doprovázel na jedné návštěvě u Václava Havla – který nám otevřel dveře v domácích střevících, měl v ruce noviny a ptal se, jestli smí dál kouřit –, zase jsem cítil, že jsem v přítomnosti jednoho z největších lidí naší doby. Cítil jsem se v jeho přítomnosti bezvýznamným. A oni začali mluvit o Chartě 77 a o oněch letech. Nikoli Max van der Stoel, nýbrž Václav Havel začal mluvit o Janu Patočkovi a řekl velmi laskavě: Maxi, já chápu, že se ohledně toho cítíš špatně, ale neměl bys. Protože my jsme byli tak hrdí a šťastní, že jsi byl prvním západním politikem, který měl odvalu setkat se s jedním z nás. A viděl jsem, že Max cítil v tom okamžiku opravdu velkou úlevu. Sám o tom mluvit nezačal. A vždycky jsem obdivoval Václava Havla pro jeho citlivost, s jakou chápal Maxův pocit viny za smrt Jana Patočky. A jestliže tu ten pocit byl, myslím, že Václav Havel jej na tomto setkání odstranil.

Vím toho o Maxovi samozřejmě velmi mnoho, když jsem mu byl celou dobu tak nablízku, ale přemýšlím v těchto dnech také hodně o Václavu Havlovi. Vzpomínám si, jak jsem byl tady v Praze, když měl řeč na summitu NATO. Řekl tenkrát něco, co mne inspirovalo a k čemu se stále vracím. Řekl, že jeden z hlavních úspěchů konce studené války a zmizení železné opony je to, že „východ“ a „západ“ už nejsou morálními, nýbrž jen geografickými označeními. Myslím, že to je něco, co bychom si měli zapamatovat – přestože jsou zde kvůli našim různým dějinám na západě a na východě stále ještě různé reakce na tytéž situace, všelijaká nedorozumění, pokud jde o to, co má kdo na mysli, někdy dokonce tu a tam strach, že bychom se mohli vrátit někam do minulosti – a měli bychom se nechat inspirovat Václavem Havlem, abychom pochopili, že v této Evropě, která je dnes sjednocena, je skutečně zázrak mírové Evropy, kde moje děti mohou nyní cestovat do Prahy daleko snadněji, než moji rodiče mohli jet z Maastrichtu do Amsterdamu když byli mladí, a že je to dnes něco naprosto normálního. A pravděpodobně nikdy nebudeme vědět, do jaké míry za to vděčíme Janu

Patočkovi a všem hrdinům Charty 77. Hluboce věřím, že bez Charty a bez polské Solidarity byla by Evropa rozdělena daleko déle než byla. Neboť někdy máme sklón si lichotit, že to byl Západ, který vyhrál studenou válku, ale ve skutečnosti je pravdou, že to byly samozřejmě lidé na Východě, kdo vyhrál studenou válku. A to je něco, na co bychom nikdy neměli zapomenout. Je to něco, co bych rád připomenul v tento velmi důležitý den na tomto velmi důležitém místě a ve jménu lidí, kteří věřili v mírovou budoucnost, kteří se odvážili, kteří měli tu troufalost věřit, že trváním na lidských právech a požadováním dialogu bychom mohli odstranit železnou oponu. Tato troufalost byla odměněna v roce 1989 a všichni budeme navždy dlužni dík Janu Patočkovi a všem těm ostatním hrdinům.

Velmi vám děkuji za pozornost.

Zaznamenal a přeložil Ivan Chvatík